І чужому научайтесь,
і свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
201 434-0237
201 434-0807
УНСоюз: 201 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXII. Ч. 130. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 13-го ЛИПНЯ 1965 ЦЕНТІВ 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. TUESDAY, JULY 13, 1965 No. 130. VOL. LXXII.

ОСТАННІ ВІСТІ

Понеділок, 12 липня 1965 р.

В АМЕРИЦІ

СЕНАТ ЗДА СХВАЛИВ ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО МЕДИЧНУ ОПІКУ над старшими особами в рамцях Соціяльного Забезпечення. Відбулося прийняття цього законопроєкту в п'ятницю 9 липня. За прийняттям законопроєкту голосувало 68 сенаторів, проти — 21. Схвалений Сенатом законопроєкт іде тепер на розгляд конґресової конференції для узгіднення його із текстом законопроєкту, що був прийнятий Палатою Репрезентантів 8 квітня ц.р. 313 голосами проти 115. Почнеться його обговорення в понеділок 12 липня і триватиме який тиждень, після чого законопроєкт в новій узгідненій редакції буде переданий до підпису Президентові. Закон передбачає медичну і шпитальну опіку з титулу Соціяльного Забезпечення для всіх тих американців, що закінчили 65 років життя.

АКТ ПРО ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА 1964 РОКУ здобуває більше визнання і впливу серед американського громадянства, як це сподівалися його автори — таким висновком завершується передане президентові Джансонові звідомлення про дію цього закону, схваленого рік тому. Приготовили це звідомлення три урядові департаменти — справедливости, торгівлі та здоров'я, виховання і суспільної опіки. У звідомленні підкреслено, що після початкових успіхів у проведенні расової інтеґрації треба звернути головну увагу на переламання шкідливих упереджень загалу громадянства у відношенні до неґритянського населення.

В СТЕЙТІ ЛУІЗІЯНА ВСТАНОВЛЕНО ФАКТИЧНО ВИНЯТКОВИЙ СТАН, щоб запобігти вибухові расових заворушень. Влаштовані в місті Боґалуза два масові походи — один неґритянським Конґресом Расової Рівности і другий противниками расової інтеґрації — відбувалися в неділю 11 липня під збройною охороною змобілізованої із усього стейту поліції. Репортери обраховують, що обидва походи із загальною кількістю около 1 000 осіб маршували під охороною понад чотирьох сотень поліцистів.

ПРЕЗИДЕНТ ДЖАНСОН, ПЕРЕБУВАЮЧИ ПІД ЧАС КІНЦЯ ТИЖНЯ НА ВІДПОЧИНКУ В ОСТИНІ в Тексасі, подав до відома ряд змін, що будуть проведені в деяких урядових аґенціях. Згідно з повідомленням Президента, резиґнують із свого становища: директор Інформаційної Служби ЗДА Карл Т. Ровен, секретар летунських збройних сил Юджин М. Цукерт, підсекретар летунства д-р Броквей МекМіллен, як також військовий помічник Президента Честер В. Кліфтон. На їхні місця призначені: д-р Гаролд Бравн — секретар летунських збройних сил, Норман С. Пол, дотеперішній асистент секретаря оборони — підсекретар летунства, майор Джеймс Ю. Кросс — мілітарний дорадник Президента. Нового директора Інформаційної Служби покищо не призначено. Водночас із цим Президент призначив на урядові становища двох неґрів: вашинґтонського адвоката Вільяма Бенсона Браєнта на федерального суддю і майора Гю Робінсона на члена військового штабу в Білому Домі.

У СВІТІ

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ОН У ТАНТ ВІДВІДАВ ЛОНДОН, де він був на обіді в прем'єра Гаролда Вільсона і нараджувався з міністром закордонних справ Майкелом Стюартом. У Тант заявив, що першим кроком до замирення у Південному В'єтнамі мусить бути проголошення там перемир'я, опісля скликання у Женеві міжнародної конференції. Водночас, уряд Північного В'єтнаму рішуче заперечив, наче б приїзд туди англійського лівого соціяліста Гаролда Дейвіса мав на цілі мирове посередництво у війні у В'єтнамі.

„ПОЇЗНИЙ АМБАСАДОР" ЗДА АВЕРЕЛЛ ГАРРИМАН, КОЛИШНІЙ АМБАСАДОР У МОСКВІ Й КОЛ. ЗАСТУПНИК ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ, ПЕРЕБУВАЄ у цьому тижні з відвідинами у Москві. Недавно був там теж кол. амбасадор у Москві Джордж Кеннан. Ці обидві візити буцім-то „приватні". Все ж, газети коментують їх, як спробу Америки зберігати постійно „приязні контакти" з Совєтами. Обидва дипломати — прихильники „співіснування".

ФРАНЦІЯ ЗАЯВИЛАСЬ ПРОТИ УЧАСТИ у запропонованій Америкою „атомовій комісії" в рямцях Атлантійського пакту (НАТО), де були б 4-5 держав. Франція є проти того, щоб її трактувати нарівні з Західньою Німеччиною і будь-котрою іншою державою, яка не має атомової зброї, і вимагає „атомового тріюмвірату": ЗДА, Британії і Франції.

В АЛЬЖИРІ ПРОГОЛОШЕНО НОВИЙ УРЯД з полковником Гуарі Бумеджієном, як його головою і міністром оборони. Міністром закордонних справ залишився противник Ахмеда Бен Белли Абделазіс Бутефліка. „Міністром при президенті", щось у роді віце-прем'єра, став Рабах Бітат, противник Бен Белли, який втік був до Франції і після палатної революції з 19 червня ц. р. вернувся до Альжиру.

У ГРЕЦІЇ ПОЛІТИЧНА КРИЗА, ЯКА ПРИТЬМАРИЛА радість з приводу народження першої дитини-дівчинки 25-річного короля Константина і його 19-річної дружини Анни. Король противиться вимозі прем'єра Георґа Папандреу, щоб димісіонувати міністра оборони Петроса Ґарафаліоса, довіреного короля, та перевести „чистку" між старшинами правих політичних поглядів. Проти короля повели демаґогічну кампанію комуністи і їх поплентачі. Але король і прем'єр — заповідають газети — напевне замиряться.

У СТОЛИЦІ ФІНЛЯНДІЇ ГЕЛЬСИНКАХ ВІДБУВАЄТЬСЯ „Світова конференція миру", спонзороване комуністами збіговище 800 делеґатів з 70-ох країн. Американська делеґація д-ра Карльтона Ґудлетта з Сан Франсіско, нараховує 96 членів. Фінський президент Уґро Кекконен був на церемонії відкриття того збіговища, а прем'єр Йоганнес Віролайнен виголосив промову: Фінляндія залежна від ласки-неласки свого совєтського сусіда. Зараз перші промовці атакували ЗДА за „імперіялізм".

ЗАХІДНЬО-НІМЕЦЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ, ҐЕРГАРД ШРЕДЕР, ВИСЛОВИВ переконання, що вдасться знайти задовільну для всіх членів Европейської Економічної Спільноти розв'язку у кризі, що настала тому 12 днів на тлі фінансування сільсько-господарського експорту й субвенцій для хліборобів. Шредер перестеріг, що упадок Европейської Економічної Спільноти був би катастрофою для престижу всіх членів тієї організації з величезною шкодою для їх інтересів.

ОПОЗИЦІЯ У ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ ТАВРУЄ В ЛЕТЮЧКАХ ЗДА, що вони наполягали на корейсько-японське замирення, чи пак — як кажеться демаґогічно в тих летючках — на передачу Південної Кореї під економічну геґемонію Японії. Японія володіла в Кореї впродовж 36 років і тому там зненавиджена. Договір про замирення, відновлення дипломатичних взаємин і т. д., переходить під ратифікаційні дебати парляменту.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕДБАЧУЄ НЕВДАЧІ У В'ЄТНАМІ ПЕРЕД КІНЦЕВОЮ ПЕРЕМОГОЮ

РІШУЧЕ ЗАПЕРЕЧУЄ, НАЧЕ Б ПРИЧИНОЮ ВІДХОДУ АМБАСАДОРА ТЕЙЛОРА БУЛИ ДІЛОВІ СУПЕРЕЧКИ. — ЗАПОВІДАЄ ЗБІЛЬШЕННЯ ВІЙСЬКА ЗДА У В'ЄТНАМІ. — АМЕРИКАНЦІ ЗБИЛИ НАД ПІВНІЧНИМ В'ЄТНАМОМ ДВА СОВЄТСЬКІ МІҐ-И.

Вашингтон. — Президент Джансон перевів в п'ятницю 9-го липня ц. р. пресову конференцію, на якій справа війни проти південно - в'єтнамських комуністичних партизанів та американської політики в Південній Азії займала найбільше уваги. Президент заповів, що докладніші дані про хід справ у В'єтнамі матиме після повороту з Південного В'єтнаму секретаря оборони Роберта МекНамари й новопризначеного амбасадора Генрі Кебота Ладжа під кінець цього тижня. Покищо ствердив, що від 15-го червня до 3-го липня цього року згинуло там 4 556 партизанів, 1 900 південно - в'єтнамських вояків і коло 40 американців. (Американські коментатори звернули увагу, що Президент, мабуть, не врахував до цих американських втрат жертв комуністичного терору та вбитих у летунських атаках проти Північного В'єтнаму, бо ж в такому випадку слід було сказати про 83 жертви плюс 17 „пропавших", себто, вірогідно, полонених). Президент заявив, що „передбачуємо, що буде йти до гіршого, поки почне йти до ліпшого" і тому Уряд рішив збільшувати тамошні американські збройні сили. Тепер є їх там коло 60 000, але вони зростуть до кругло — 75 000. „Тоді будуть інші, якщо вони будуть потрібні". Президент покликався на історичний факт, що три американські Президенти зберігали свої міжнародні зобов'язання, без уваги на добрі чи погані відомости з теренів боїв. Від 2-ої світової війни Америка потерпіла коло 160-000 жертв, але Греція, Туреччина, Фармоза ані Ливан не дісталися у ворожі руки. Що стосується Атлантійського пакту (НАТО), то в цьому тижні бере у дотичних нарадах у Парижі участь заступник державного секретаря Джордж Болл. Президент згадав теж про наради, які відбув із своїми прибічниками у справах Латинської Америки, Індії і Пакістану. Він гостро натаврував сплітки, наче б відхід американського амбасадора Максвелла Тейлора був спричинений будь-якими непорозуміннями між ним і Тейлором та називав такі сплітки „невідповідальними, невірними і неправдивими". Він потвердив, що єдиною причиною відходу Тейлора — обіцянка Максвеллові Тейлорові, що його звільниться після року служби в Південному В'єтнамі, який завершить 45 років його державної служби. Президент прославляв Генрі Кебота Ладжа, покликаного знову на становище амбасадора у Південному В'єтнамі, як людину з найвищими кваліфікаціями. Що стосується мирової місії, з якою виїхав до Ганою лівосоціялістичний англійський парл. посол Гаролд Дейвіс, Президент відповів сухо на дотичний запит журналіста, що „ми були про це поінформовані". Тим часом в налетах над Північним В'єтнамом американські літаки знову збили два літаки типу МІҐ.

Раск перестерігає комуністів, що не буде „освяченого запілля"

Вашингтон. — Державний секретар Дін Раск перестеріг у гострих словах Північний В'єтнам і частинно Комуністичний Китай, що вони не можуть сподіватися безпечного т. зв. „освяченого запілля" на своїй території, коли самі активно будуть заанґажовані у війні проти леґального режиму у Південному В'єтнамі. Дін Раск склав свою заяву у телевізійному інтерв'ю на тему „Справи й відповіді". Водночас Раск запевнив, що ціллю політики ЗДА не є ані нанести великі удари цивільному населенню Північного В'єтнаму ані примусити Північний В'єтнам і Комуністичний Китай до капітуляції. Раск висловив вдоволення, що „нарешті" Північний В'єтнам бодай посередньо признав давно всім відомий факт, що його війська борються по стороні комуністичних партизанів у Південному В'єтнамі. Його заввага стосувалась північно-в'єтнамського комунікату, що до Південного В'єтнаму відійшов „перший транспорт добровільців" до боротьби проти американських „аґресорів". Раск признав також, що з приводу Південного В'єтнаму „настало прохолодження" взаємин між ЗДА і Совєтським Союзом. Однак державний секретар підкреслив, що ЗДА не можуть — задля добрих взаємин з СССР — виректись своїх міжнародних зобов'язань супроти країн, заатакованих комуністами.

МИНУЛОЇ СУБОТИ НА СОЮЗІВЦІ

СОЛЯ, ДУЕТИ І ТЕРЦЕТИ ВИПОВНИЛИ МИСТЕЦЬКО-РОЗВАГОВУ ПРОГРАМУ

Союзівка, Керґонксон. — Програму традиційного культурно - розвагового вечора на цій оселі Українського Народного Союзу в Кетскильських горах виповнили минулої суботи, 10-го липня, соля, дуети і терцети у виконанні Христі Карпевич, Олега Богачевського і Романа Левицького при фортепіяновому супроводі Ігоря Соневицького. Програму вечора, яким проводив Володимир Гентиш, започаткували дуетом „Де ти бродиш" Христя Карпевич і Олег Богачевський. Опісля Христя Карпевич виконала арію Оксани з опери Артемовського „Запорожець за Дунаєм" та „Садок Вишневий" Лисенка. Ця ж співачка дуетом з Романом Певицьким та в супроводі бандури виконала Левицького „Рута", Лисенка „Ой, на горі козак воду носить" та „Дівчинонька по гриби ходила". Олег Богачевський виконав сольо Степового „Три шляхи", Матюка „Веснівка" та Бісчіо „Парлямі д'амор". На закінчення ввесь ансамбль виконав Вербовського „І шумить". Після концерту були, як звичайно, танці при звуках оркестри „Амор".

У НЕДІЛЮ БОГОСЛУЖБИ В ОБИДВОХ КАПЛИЦЯХ

У неділю 11-го липня, не зважаючи на хмарну погоду, відбулися Богослуження в обидвох каплицях, католицькій і православній. Богослуження в католицькому обряді відправив о. Любомир Гузар, а в православному о. М. Земляченко.

ВІДБУЛИСЯ ПЕРШІ НАРАДИ В СПРАВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРАФІЇ

В неділю, 11-го липня, на Союзівці відбулися перші наради в справі організації в Керґонксоні української католицької парафії-місії. Нарадами проводив о. Любомир Гузар і в їх результаті обранно Підготовчий Комітет, до якого ввійшли: Антін Хухра, Володимир Квас, Степан Лехновський, Степан Олексів, Василь Безкоровайний та Ольга Савчук. Цей Комітет має за перше завдання перевести реєстр замешкалих в околиці українців-католиків та предложити його на чергових нарадах, які відбудуться в неділю, 25-го липня.

ПЕРЕД ВИЇЗДОМ ДО В'ЄТНАМУ

Новопризначений на амбасадора ЗДА до Південного В'єтнаму Генрі Кебот Ладж розмовляє з пресовим репортером у своєму домі в Беверлі, Масс.

ЗАПОВІДАЮТЬ ПОКЛИКАННЯ РЕЗЕРВ АБО ЧАСТИННУ МОБІЛІЗАЦІЮ У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙНОЮ У В'ЄТНАМІ

Вашингтон. — Треба сподіватися, що впродовж найближчих тижнів число американських військ у Південному В'єтнамі зросте до 100.000 чи навіть до 150.000 — твердить у своєму коментарі на тему останнього розвитку військових подій у В'єтнамі військовий референт „Ню Йорк Таймсу" Генсон В. Болдвін. Більшість Третьої морської дивізії є вже у В'єтнамі, а також більша частина Першої морської дивізії, стаціонованої здебільша в Каліфорнії, є пересунена на Гаваї і до Окінави. До В'єтнаму прибули вже частини Першої піхотної дивізії, в дорозі є частини 101-ої парашутної дивізії, а призначена туди також Перша кавалерійська дивізія. Таким чином дві або три армійські дивізії з-посеред 16-х існуючих та одна з трьох дивізій морської піхоти вже є у В'єтнамі або призначені туди. Дві дивізії стоять в Кореї, п'ять дивізій в Західній Німеччині, деякі частини кинено до Домініканської Республіки. Таким чином тільки чотири або п'ять дивізій стоять до диспозиції на всі можливі міжнародні випадки, з того одна 25-та дивізія, як резерва, на Гаваях. Ото ж цей військовий фахівець твердить, що високі військові й конґресові кола рахуються з тим, що або Президент проголосить стан державної загрози, і тоді матиме право покликати коло 1.000.000 вояків резерви, або Конґрес новою спільною резолюцією уповноважить Президента до тимчасового доповнення збройних сил. Готові резерви були б зараз здатні до вжитку у В'єтнамі, чи деінде, в разі потреби, але незалежно від них треба би покликати до війська більшу кількість рекрутів для вишколу.

ІГОР ЧУМА ОБРАНИЙ НА ГОЛОВУ СУСТА

Філядельфія, Па. — Впродовж минулої суботи і неділі 10 і 11-го липня, тут у приміщеннях Центру Студентської Активности в Технологічному Інституті Дрекселя відбувся сьомий з черги Конґрес Союзу Українських Студентських Товариств Америки (СУСТА), в результаті якого обрано нову управу цієї центральної репрезентації українського студентства Америки з Ігором Чумою (Пасейк, Н. Дж.) як головою. Крім нього, до управи були обрані: Алла Непрель (Ню Йорк) — ген. секретар, Ірина Постолюк (Джерзі Сіті) — скарбник, Зенон Цибик (Нюарк) — орг. реф., Богдан Сацюк (Урбана) — орг. реф., Стафан Мицак (Філядельфія) — реф. міжнародних справ, Андрійко Шуль (Джерзі Сіті) — культ. освіт. референт, Татяна Вівчаренко (Шикаґо) — окремі доручення, Світлана Луцька (Ню Йорк) — преса й інформація, Марійка Хемич (Ню Йорк) — реф. Фонду Катедри Українознавства, Нестор Томич (Трой, Н.И.) — реф. середньошкільної молоді. Всі референти є рівночасно заступниками голови. Контрольна Комісія: Богдан Футей (Парма, Огайо), Марта Савчук (Джерзі Сіті), Зеновія Кунаш (Клівленд), Юрій Грабець (Колюмбус, Огайо) і Євген Данилишин (Ню Йорк). Тов. Суд: Юрій Кульчицький (Клівленд), Ляриса Ганущак (Ню Йорк), Ігор Кунаш (Клівленд). Оксана Богачевська (Філядельфія) і Андрій Масюк (Філядельфія). Конґресом проводила Президія з Богданом Сацюком, як головою, Ігором Кунашом, як заступником голови та секретарями Лярисою Ганущак і Мартою Шиприкевич. На Конґресі були заступлені 21 студентських осередків, які вислали 45 управнених до голосування делеґатів. Усіх учасників конґресу було біля 150 осіб. Конґрес привітали чисельнні наші центральні і місцеві установи. Письмове привітання від УККомітету надіслав його президент проф. Лев Е. Добрянський, а від УНСоюзу, крім письмового привітання від гол. секретаря д-ра Ярослава Падоха, вітав особисто від імені гол. предсідника Й. Лисогора та від видань УНС редактор англомовного „Українського Тижневика" Зенон Снилик. У програмі Конґресу, крім формальностей, звітування, дебат над звітами та вибором нової управи, було дві доповіді, що їх виголосили: проф. Володимир Стойко на тему: „Думки про молодих інтелектуалів та проблеми нашої ґенерації" і Ігор Чума на тему: „Організаційні справи СУСТА". Схвалено ряд резолюцій, між ними й резолюцію, що схвалює становище УККомітету в актуальних справах, та вислано ряд привітань, зокрема до президента Джансона з підтримкою його політики для встановлення миру в світі, до кардинала Йосифа Сліпого та схвалено звернення до поневоленого українського народу.

У рямках Конґресу відбувся в суботу, 10-го липня, студентський баль у готелі Белв'ю Стредфорд.

У неділю, 11-го липня, перед продовженням нарад Конґресу, його учасники взяли участь у Богослуженнях в місцевих українських церквах.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВЦІ ВІДЛОЖЕНИЙ ДО ВЕРЕСНЯ

Ню Йорк. — Запланований на минулу неділю, 11-го липня, величавий „Український День" на Світовій Виставці в Ню Йорку не міг відбутися з уваги на дощову погоду. Він відбудеться з такою ж багатющою програмою у вересні. Точна дата ще буде встановлена та подана до загального відома.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

ВІДКРИТТЯ НОВОГО БУДИНКУ ІНСТИТУТУ ПЕТРА МОГИЛИ

Саскатун. — Урочистість відкриття нового будинку Інституту Могили, що побудований ближче Саскачеванського університету, відбудеться в днях 13, 14 і 15 серпня цього року. Інститут Петра Могили в Саскатуні має за собою майже 50-річну історію. Заснований 1916 року в старому приміщенні. Відкриття нового будинку відбудеться саме в цьому році, коли провінція Саскачеван відзначає 60-ліття свого існування. Головою дирекції Інституту є д-р Олександер Данильчук.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР ЄВГЕНА МАЛАНЮКА У ВІННІПЕГУ

Вінніпеґ, Ман. — На запрошення місцевого Літературно - Мистецького Клюбу, до Вінніпеґу приїде найвидатніший сучасний український поет на еміґрації — Євген Маланюк. У зв'язку з цим ЛМКлюб улаштовує окремий літературний вечір його поетичних творів, частину яких читатиме сам автор. Вечір відбудеться у п'ятницю, 16 липня, в Авдиторії УНО, в год. 8 ввеч. Якщо буде погода, автор виступить удруге із спогадами про українських поетів — Ю. Липу, О. Ольжича, О. Телігу, Ю. Клена і ін. — у чергову неділю 18 липня, на одній з українських осель.

УКРАЇНЕЦЬ ГОЛОВОЮ ШКІЛЬНОЇ РАДИ У ВІННІПЕГУ

Вінніпеґ, Ман., Канада — у вівторок 29 червня шкільні радні міста Вінніпеґу обрали головою шкільної ради дотеперішнього її містоголову В. Пащака. Його вибрали на місце Дж. Вилсона, який уступив тому, що його іменовано суддею. Містоголовою шкільної ради на місце В. Пащака обрано шкільного радного Р. Брока Мекартура з першої варди. Доповняючих виборів у варді, з якої вибрано було п. Вилсона, не буде.

ПОЕТ ОЛЕКСАНДЕР ДЕ В ТОРОНТІ

Торонто. — В днях 16 до 23 червня гостював тут поет Олександер Де з Лондону (Англія). 23 червня в Інституті св. Володимира відбулась зустріч письменників і редакторів з гостем Олександром Де. Гість інформував приявних про життя українців в Англії та про видавничі справи. На прохання присутніх він прочитав дещо із своїх творів та поділився із своїми творчими плянами. Досі вийшли вже з друку його дві збірки поезій: „Пісня серця" і „Живі леґенди", других дві — збірка віршів і збірка оповідань готові до друку.

ЧЛЕНИ СВУ ПІКЕТУВАЛИ БАЛЕТ МОЙСЕЄВА В РОЧЕСТЕРІ

Рочестер (Н. И.) — У середу 30-го червня ц. р. 15 членів Спілки Визволення України, під час виступу балету Моссеєва в Рочестері перевели пікетування та розповсюдили між глядачами 2 тисячі пропаґандивних летючок.

Як подає місцева американська преса українці пікетували під гаслом „Росіяни, забирайтесь з України" й протестували проти „культурного обміну з Совєтами" бо „за співами й танцями комуністи приховують свої злочини".

ДОВГОГРАЙНА ПЛАТІВКА Б. ЦИБУЛЬСЬКОГО

Париж. — Паризька студія „Воксіґрейв Стейнвей-Голл" випустила довгограючу платівку, на якій в супроводі бандури, тенор Борис Цибульський виконує 18, в більшості народних, українських пісень. Співак Борис Цибульський живе постійно у Франції.

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

(Що пишуть комуністичні газети в Україні)

І ТОЙ ЛАД ПОГАС

У селі Шульгинці на Луганщині колись шила одяг тітка Настя. Правда, частогусто люди одержували її продукцію з кислими виразами обличчя: там недошито, тут кособочить.

Тепер, — пише Б. Лозовий у „Молоді України" з 9 червня, — у Шульгинці відкрили швацьку майстерню. Але її мало забезпечують потрібними матеріялами... Не вистачає ґудзиків, ниток...

ПЕРЕВІРКА

Режимна „партійно-державна контроля" ухвалила провести в червні - вересні цього року в Україні перевірку витрачання палива, електрики, металу, сирівців. Для цього створено штаби і загони „комсомольського протектора", дозорців і залучено до цієї справи пресу, радіо і телевізію. (З „Радянської України" 12 червня).

ХТО ВИРІШУЄ ДОЛЮ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

Хто найкраще обізнаний із станом справ у цеху чи на фармі? Хто найбільш правильно вирішить долю молодої людини? — запитує в своїй передовиці 13 червня редактор „Молоді України." — І відповідає: комсомольська група. Це — ядро. Група не веде протоколів своїх зборів. Щоденник комсорга — єдиний кокумент.

ДОЩІ ВИННІ

Поміж вулицею Тимофіївською і бульваром Шевченка в Києві — три овочеві крамниці, — пише 13 червня в часописі „Рабочая Газета" В. Шанюк. — Хоч вони відкриваються о сьомій годині ранку, купити там нічого. На прилавках лежать зів'яла цибуля, редька, жовта салата.

У крамниці ч. 702 — така сама зів'яла городина. Навіть картоплі немає. Овочева крамниця на Повітрянофлотській вулиці — взагалі порожня.

— Дощі підвели, — пояснює завідувач А. Андельман. — Машини не можуть доїхати до міста.

НАСТУПАЛЬНА ПРОПАГАНДА

„Є у нас і лектори-атеїсти. Група веде бойову наступальну пропаґанду", — пише 12 червня в „Радянській Україні" І. Стрельцов, партійний секретар Новопсковського району, Луганської області.

У районі начислюється 277 лекторів. Мобілізують не лише партійців, але й учителів та лікарів, щоб „вести активну боротьбу проти релігії та відривати людей від церкви, особливо в найбільшому селі району — Новоросоші, де багато віруючих".

ДЕ КУПИТИ КАШКЕТА?

Крамниця у селі Динівці, Новоселицького району, Чернівецької области.

— Мені б кашкета, — звертаюсь до продавця.

— Ви що жартуєте? — подивився на мене продавець Дирда, ніби я попросив у у нього льокомотиву. —

Село Тарасівка, того ж району.

— Жадного немає! — розвів руками продавець Георгій Лай. — У нас легше мехіканське сомбреро у якогось туриста виміняти, ніж купити звичайний кашкет. („Радянська Україна" з 12 червня).

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Фікція „третьої сили"

Цією „третьою силою" у міжнародному світі мали стати країни, які не зараховували себе ані до західнього, ані до комуністичного бльоку і хотіли зберегти начебто невтральність у холодній війні між Заходом і Сходом. Проте, концепція „третьої сили" у практиці зразу почала виявляти різні аномалії та зародки нежиттєздатности.

Поняття міжнародної невтральности чомусь почали утотожнювати тільки з азійсько-африканськими країнами. Однак такі країни азійського континенту, як Ізраїль і Пакістан з бльоку невтральних держав виключали, так само, як виключали з нього Південно-Африканський Союз: всі ці три держави були і є антикомуністичні. Але, відомо, з ізраїльцями відмовляються співпрацювати араби, а з південними африканцями всі інші країни Африки. Найстарша і найбільш невтральна країна, Швайцарія, до Об'єднаних Націй не належить, і азійсько-африканські монополісти невтральности не визнають Швецію за невтральну, бо вона західня культурою і світоглядом. Зате дивним дивом до невтрального бльоку в Об'єднаних Націях належить комуністична Югославія. Невтральною має відвагу називати себе Індонезія, яка насправді підпорядкувалась диктатові Пейпінгу. Для більшости економічно недорозвинених азійсько-африканських країн невтральність стала засобом добувати допомогу однаково від Москви і від Вашингтону. Це своєрідна, раніше у світовій історії невідома форма шантажу: хоч не говориться цього виразно, відомо, що коли Вашингтон припиняє якійсь „невтральній" країні допомогу, то вона звертається до Москви і переходить у сферу совєтських впливів.

Проте, останнім часом могутній назверх бльок 58-ох азійсько-африканських „невтральних" країн в Об'єднаних Націях став величиною сумнівної вартости. Причини цього: велика незгода в арабському світі, взаємна ворожнеча різних муринських країн, імперіялізм Індонезії у відношенні до Маляйзії і, подекуди, вже й Філіппін, активне втручання суперницьких Москви й Пейпінгу у внутрішні справи африканських країн. Новий володар Альжиру заявив Москві, що вона не зможе використовувати більше Альжиру для своєї пропаганди, а прем'єр виявив, що Пейпінг витрачає мільйони долярів на перекуплювання муринських діячів. „Невтральні" встигли вже поділитися здебільша на прозахідніх і прокомуністичних, а дійсних невтральних — найменше...

Недоліки, недоліки й недоліки...

В днях 29 і 30 червня цього року відбувалося в Києві засідання т. зв. парляменту України — Верховного Совєту Української ССР. Крім організаційних справ — перевірки повноважень новообраних депутатів і затвердження указів, на порядку нарад засідання були дві справи: поліпшення роботи шкіл і обговорення „стану й заходів по дальшому обслуговуванню населення споживчою кооперацією".

Доповіді і співдоповіді на обидві ці теми, як також дискусія над ними, зреферовані в „Радянській Україні" й інших совєтських газетах під бундючно-пропаґандивними заголовками, виявили важку ситуацію в шкільництві і в кооперації".

Про постійні і прикрі недоліки в усіх ділянках „обслуговування" села говорили не тільки представники окремих областей, але й офіційні доповідачі — голова управління Укоопспілки — Української Кооперативної Спілки депутат Ф. Колесник та голова комісії в справах торгівлі і громадського харчування депутат М. Оніпко. Вихваляючись різними „досягненнями", обидва вони стверджували наявність „перебоїв у торгівлі товарами широкого вжитку", „грубі порушення режиму роботи магазинів", „одноманітний асортимент страв і низьку культуру обслуговування" в сільських їдальнях, чайних, буфетах, недостачу хлібопекарень по селах, внаслідок чого „мільйони жінок мусять далі випікати хліб в домашніх умовах" і т. ін. Депутат Оніпко заявив, що в понад 700 радгоспах немає взагалі їдалень, що погано організоване обслуговування шкіл підприємствами громадського харчування, що в цілому ряді областей немає взагалі „товарів повсякденного попиту, культурного та господарського призначення", доконечних на селі, як наприклад, ланцюги, сокири, лимарські вироби, фарби тощо. Здебільша про недоліки говорили й депутати від окремих областей, стверджуючи не тільки тотальну відсутність торговельних підприємств по багатьох місцевостях УССР і факти постачання споживчою кооперацією „неходових, неякісних виробів", але навіть те, що досі „не вирішено питання пРо робочий одяг для трудівників ланів".

Подавані депутатами приклади й факти доводять, що українське селянство й далі цілком упосліджене не лише в умовах праці й заробітку, але також в харчовому й торговельному відношенні.

Гр. Скит

ТІЛЬКИ ЛЮДСЬКЕ...

Картина все та сама: Святочно прибрана сцена. Одногодинна промова. Хор. Декламації. Танки. У передніх рядах достойний чужинний гість. Група репрезентантів громади оточила його імперською увагою. Обмінялися кількома фразами з гостем і мовчать побожно. Гість поглядає дискретно на годинник... Нарешті кінець. У газеті захоплений допис. А так, на марґінесі, запит:

Чи справді все гаразд з стилем нашої громадської і загальної роботи? Ми розгортаємо менше чи більше ґрандіозні акції, ми мобілізуємо тисячі. Походи, промови, маніфестації. Все затихає без відгомону, без піддержки. Штивність і безпорадність наших спроб зв'язатися з зовнішнім світом видно на кожному кроці. Успіхи, проте, ефемерні, короткотривалі. Бракує отого живого зв'язку, що перетривав би офіційну зустріч і продовжувався б. Але щоб нав'язати його, треба мати з партнером щось, що цікавить і в'яже обидвох. Треба ознайомитися з думками, побутом, звичаями свого гостя, з його літературою, історією, мистецтвом. Треба нарешті ввести його в свій круг, щоб почував себе як удома і вийшов з приємними спогадами і бажанням зустрітися знову.

Тож може варто інколи, замість запрошувати гостей, стати самому гостем на святкуваннях цієї країни, присісти і прослухати програму. Почуватиметесь по наших „академіях" як на іншій плянеті. Відкриєте, наприклад, що промовець може говорити не годину, а всього десять хвилин. І якесь воно таке природне, пересипане гумором. Без тваринної серйозности і патетичних вигуків, але з дрібкою соли. Подумається вам, що властиво нічого тут нового. Ота легкість, погідність не обов'язково французького чи західнього патенту. Подумається, що отим самим перлистим, здоровим гумором народних приказок і дотепних красномовних бесід насичений був увесь побут покиненої вами батьківщини. А все оте товчення води в ступі, оте пересипання міхів реферативної січки на очах знудженої публіки, — це хіба замандрувало на наші святкування з німецької землі або з якогось іншого підозрілого джерела.

Побувши отак в новому середовищі, відчуваєте, що й вас огортає приємна, вільна атмосфера невимушености й свободи. До вас хтось підійшов, заговорив, довідується, хто ви.

Бачите, що господарям приємно мати вас гостем на своїй імпрезі. Ваші очі широко відкриваються. Вам вдалося нав'язати контакт, живий контакт з людьми. Ви відчуваєте, як це радісно, як приємно. Тепер ви йшли б далі. За старою звичкою, з атавістичним завзяттям ви вже готові почати виклад з історії України ген від Ігоря, Святослава. І які ви чисельні, і які сильні... І скільки вас гинуло...

Але завчені фрази не зринають з ваших уст. Ви відчуваєте раптом, що так говорити тут не можна. І, замість довжезної патріотичної тиради, господарі почули від вас найновіший політичний анекдот. Вони реваншуються. Вам знову хочеться поділитися з ними своїми враженнями й пригодами. Як то ви відкривали Америку. Що в ній захоплювало вас, а що дивувало. І як інакше дивитеся ви на все по п'ятнадцятьох-двадцятьох роках.

Ваше здивування збільшується. Ви так далеко відійшли від близької серцю теми, а вона сама приходить до вас. Самі господарі починають говорити про країну вашого походження. Виявляється, що вони таки добре поінформовані про неї, тільки інакше дивляться на деякі речі. Ви вслухаєтеся в їх мову, і раптом починаєте дивитися на світ із зовсім іншої точки на земній кулі, і все відкривається для вас у новій перспективі й новому освітленні.

Чи справді воно так? А може ні? Ви зважуєтеся на дискусію, на подачу фактів, з проханням проаналізувати їх. У ваших словах не настирливість, а просте, людське бажання дійти до пізнання правди шляхом порівнянь і синтезування подібних явищ і процесів. Куди ж прямуємо всі? Куди прямує світ?

Пора додому. З вами прощаються сердечно, просять відвідати, прийти на чергову імпрезу. Идете, дивуючись своєму відкриттю. Ви почули багато цікавого. І серед балачки сказали те, що лежало вам на серці. Ви здобули приятелів для себе і для своєї покиненої Батьківщини.

За вами один епізод, одна нагода. А їх безліч щоденний кругом вас, у праці, в подорожі, на вулиці, скрізь у житті. Треба для того збагнути один секрет успіху: тільки людське!

Що їх штовхнуло на слизький шлях

Учнівський зошит... Прізвища і клички. Присяга: „Не видавати товаришів до смерти".

Що це? — запитує кореспондент „Молоді України" (часопис з 11 червня) — реліквія, яка зберігається в музеї? Новий, ще не відомий документ про юних підпільників?

— Ні, — каже він, — дата свіжа, торішня. І поруч емблема: серце пронизане ножем і стрілою. На обкладинці назва: „Банда „Безпощадна". А ось і список її учасників: Віктор Івахненко, Олексій Горохов, Юрій Лебединський, Сергій Гамов, Олександри Щеняєв і Артюхов, Володимир Титаренко. Всі вони вчаться у різних школах Полтави. Їм по 13-17 років. Займалися вони нападами, грабунками і крадіжками.

Що ж хлопців штовхнуло на слизький шлях? Причиною морального падіння підлітків, каже кореспондент „Молоді України", були родини. Про режим, звичайно, він не міг писати.

НОВА БРОШУРА З'ЯСОВУЄ ПОЛІТИКУ ЗДА

Близько 500.000 вояків і старшин, урядовців та інших американських громадян, що працюють чи подорожують за кордоном, дістають нове джерело інформацій у брошурі „Американці за кордоном — питання, які вам будуть ставити про вашу країну". Видана Американською Радою для Обслуги Національностей спільно з редакцією журналу „Рідерс Дайджест", ця 32-сторінкова брошура дає відповіді на багато питань, що їх ставлять американцям по всіх країнах, є дуже цінною для американців, як вдома, так і під час подорожей за кордоном.

Брошура „Американці за кордоном" охоплює такі важливі питання, як мир і роззброєння, холодна війна, економічна та мілітарна допомога. Вона також підготовляє читача до відповідей на питання про американське життя, расові проблеми, безробіття, поширення злочинности і порушення порядку, а також закидуваний нам „матеріялізм". У передмові президент Кеннеді пише, що кожний американець, подорожуючи за кордоном, має бути „промовцем та оборонцем своєї країни", і що ця брошура може допомогти йому роз'яснювати чужинцям нашу політику і наші цілі.

Серед важких питань, включених у брошуру, є, наприклад, такі: „Якщо ЗДА не мають наміру розпочати війну, чому вони розбудували кільце військових баз навколо Совєтського Союзу?" — „Чи ризикуватимуть ЗДА війною заради Берліну?" — „Чому американці проти Кастра? Хіба він не зробив багато доброго для Куби та її людности" — „Чи ЗДА подають допомогу багатьом державам тільки для того, щоб запобігти зростові комуністичного впливу?" — „Чи наш опір проти аґресії не спричиниться до цілковитої деструкції нашої країни в разі оборони її американцями?" — „Якщо американці вірять у демократію, як ви пояснюєте расову дискримінацію у З'єднаних Державах?"

Брошуру „Американці за кордоном" можна дістати від Американської Ради для Обслуги Національностей, 20 Вест 40 вулиця, Ню Йорк 18, Н. Й. Ціна одного примірника 25 центів. Якщо ви купуєте п'ять примірників або більше — 20 центів.

Рада для Обслуги Національностей має на меті ширити зрозуміння ЗДА вдома й за кордоном, а також допомагати імігрантам стати дійовими американськими громадянами.

Американська Рада

ДОКІР ОЧЕЙ ДРЕВНІХ МАЙСТРІВ

Хоч минуле віддане могилам, як сказав поет, хоч прошуміли спустошливі війни, все ж в Україні ще й тепер нерідко зустрінете то церкву, то будову, то руїну, що несуть на собі тягар сивих віків.

Як їх бережуть, ці архітектурні дива, розповідає 6 червня Р. Федорів на сторінках „Молоді України":

Давні пам'ятники в Україні руйнуються не лише часом, вітром і дощем. Їх руйнує й окупаційний режим. В Івано-Франківському краєзнавчому музеї свого часу зберігалася унікальна колекція (чи не найбільша у світі) виборів гуцульських керамістів. Колекції пощастило пережити війну. Але стала вона жертвою у т. зв. часи культу особи. Під виглядом „чистки" музейних фондів однієї ночі колекцію кераміки розтрощено обухом сокири і череп'я вивезено на звалище. Тієї ж ночі обернулися на попіл десятки надзвичайно цінних витворів гуцульських різьбарів.

Це було якихось десять-дванадцять років тому. А тепер? Тепер хочуть зняти з-під охорони церкву Богородиці у Ворохті. Цій церкві — кілька століть. Вона ледь-ледь тримається. І вже, мабуть, не одне десятиліття на цвинтарі товпляться архітекти, мистці, студенти, і вони змальовують храм у свої альбоми з усіх боків і дивуються талантам невідомих майстрів, які сокирою зуміли створити оригінальний взірець гуцульської архітектури. Проте ніхто й не думає її реставрувати.

А Благовіщенська церква з дзвіницею у Коломиї!.. Це одна з найстаріших пам'яток у цій місцевості. Церкву споруджено ще в 1587 році. У Коломиї про неї ходять легенди. В одній з них розповідається, що храм відвідував під час молдавського походу Богдан Хмельницький. Коломийчани радо показують її гостям свого міста. А незабаром не буде чого показувати. Дах прогнив, стіни затікають.

Подібна доля і костьолу в Богородчанах. Стіни облуплюються, вітер позриває дахівку. Тут влаштували склад.

Кількість об'єктів, що їх оберігається законом, — каже Р. Федорів, — час від часу зменшується. Їх просто викреслюють із списку, і вже більше нікого не цікавить їхня доля.

З німим докором в очах стародавні майстри дивляться, як московські окупанти в Україні та їх режимні вислужники руйнують цінні пам'ятники, створені українським народом.

П. Панасенко

АВТОМАТ НЕ ХОЧЕ ВІДПУСКАТИ КОВБАСОК

В Україні начислюється понад 30 тисяч їдалень, кав'ярень, чайних, ресторанів, — розповідає 11 червня в „Радянській Україні" завідувач відділу торговельно-фінансових органів центрального комітету партії В. Старунський.

Однак, — каже він, — в ряді промислових підприємств Донецького, Харківського, Придніпровського господарств їдалень немає. Повільно розгортається мережа громадського харчування в Луганській, Миколаївській, Херсонській і Хмельницькій областях. Мало їдалень на околицях міст.

Або автомати. Їх не застосовують широко. Нерідко вони не відпускають харчів. Для того, щоб автомат відпускав ковбаски, вони мусять мати однакову вагу. А на м'ясокомбінатах, зокрема на Київському, з цим не хочуть „возитися".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО "TO WHOM IT MAY CONCERN"

З зацікавленням прочитав я статтю пані Оксани Савойка - Мізь п. н. "To Whom It May Concern", надруковану в „Свободі", з 2-го липня. Шановна авторка має абсолютну рацію щодо шкідливости американських підручників історії та енциклопедій, у яких викривлено, а то й з розмислом сфальшовано історію і культуру українського народу.

Пані О. Савойка - Мізь закликає матерів писати листи-протести до "The World Book Encycloped[illegible]". Це — один із способів направити зло. Я подав би від себе кілька думок у цій справі, а саме: 1) щоб українці - професори, головно в ділянці історії та культури, самі вносили протести до шкільних органів і домагалися підручників, у яких історія була б описана правдиво; 2) щоб батьки купували для своїх дітей "UKRAINE: A Concise Encyclopaedia", зидану університетом у Торонті, стараранням і коштом УНСоюзу, під редакцією проф. д-ра В. Кубійовича; 3) видати повну „Історію України" проф. М. Грушевського по - англійськи, в доповненні вже раніше виданої УНСоюзом однотомової історії цього ж автора.

Цю думку подав мені професор історії в Центральному коледжі стейту Коннектикат, в Ню Брітен, вісім років тому, коли я був студентом цього коледжу.

Одного разу після лекції, на якій цей професор викладав початки історії Руси, я звернув увагу на його помилкову орієнтацію. Він відповів мені, що маю рацію, але, щоб викладати правдиво історію слов'янства, а України зокрема, треба мати відповідні підручники. „Я знаю, — сказав він, — про працю М. Грушевського, а саме про його колосальну „Історію України", але не можу з неї користати, бо не володію українською мовою. Українці повинні видати цю історію в англійській мові, щоб протиставитись пропаґанді москвинів".

Я передав йому малу історію України проф. Грушевського, як теж і інші підручники історії, що були в мене.

„Цього всього замало. Треба конче видати „Історію України Грушевського і праці інших науковців", — закінчив він нашу дискусію.

Дай Боже, щоб цією думкою перейнялися всі інші видавництва та компетентні автори наукових книжок.

о. П. Ковальчик

Ню Брітен, Конн.

ПРО „КОМУ БОЛИТЬ ГОЛОВА"

Стаття під цим заголовком Софії Парфанович, нашої видатної письменниці і громадянки, друкована в недавніх числах „Свободи", як рефлекція після ювілейного — у 75-ліття „Дзвінка" з'їзду ОПДЛ (з особистою, додаймо, участю 17 членів на всіх 43, які, розкинуті по широких просторах Північної Америки та й інших континентах, особистої участи в загальних зборах брати не могли, а тільки шляхом — згідно із статутом — повновласті - передачі права голосу присутнім членам), оця стаття про проблеми нашої літератури для дітей від дошкільного до юнацького віку (від 3 до 18 років життя) з рядом цінних і гостро актуальних помічень, стверджень і висновків, можливо, викличе таки в нашому громадянстві відповідну застанову і вслід за цим намагання ці проблеми врешті позитивно розв'язувати. І цю яскраву і сміливу статтю доводиться гаряче вітати, вважаючи її таким голосним і таким алярмуючим дзвоном на тривогу, що хіба не залишиться він цим разом без відгомону, без схвилювання думок та серць загалу громадянства і педагогічних, церковних та взагалі всіх наших дпровідних кіл і установ.

75-ліття „Дзвінка" — це надто виїмковий і особливо цінний тепер для нас ювілей, щоб пройти попри нього з такою холодною байдужістю, яку, на жаль, довелося досі стверджувати. Але тим більше радісно приймати вістку, що Шкільна Рада УКК, Союз Українок Америки і, як зачуваю, СФУЖО, відзначатимуть восени ц. р. ювілей „Дзвінка" і так співдіятимуть з ОПДЛ у реалізації його довголітніх плянів дати нашим батькам-матерям та дітям передусім основно важливу, велику, розкішно ілюстровану книгу-хрестоматію дошкільної дитячої літератури з вступом-посібником дошкільного виховання та ряд інших видань, головно творів наших сучасних письменників у вільному світі, які свою творчу снагу присвячують українській дитині.

Д-р С. Парфанович, видвигнувши наприкінці своєї статті справу видавничого фонду нашим дітям, подала мою приватну, при тому хвилеву, неактуальну тепер адресу. Вияснюю, що адреса, на яку єдино слід скеровувати пожертви на видавничий фонд ОПДЛ, є така:

The OLDP Fund, c/o St. Mary's Credit Union, 278 Bathurst St., Toronto 9, Ont., Canada.

А про порушені Авторкою статті справи нашого виховання і нашої дитячої літератури в умовах еміґрації доведеться, надіюся, читати ще не один голос - статтю і в „Свободі" і в інших органах нашої преси, бо ці справи не що інше, як справи нашого національного бути чи не бути.

Б. Гошовський

Торонто

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

БРАЗИЛІЙСЬКА УКРАЇНА

(з листа із Бразилії)

... Мав я нагоду бачити бразилійську Україну в стейті Парана. Назва Галичина найбільше б йому підходила: горбкуватий терен і пільні дороги, вкриті грубим шаром пороху. При них стоять сумні хатини, відгороджені традиційними парканами з начепленими на них глиняними горшками. Із-за парканів наші головаті соняшники цікаво приглядаються двокінним маленьким фірманкам, навантаженим капустою чи бараболею, що їдуть на торг до Куритиби. На кожнім подвір'ї криниця з корбою і відром на ланцюгу.

Цікаво, що по деяких селах навіть мурини говорять лише по українськи, а португальської мови не розуміють...

Т. Білоус

Августин Штефан

ЗАКАРПАТТЯ РОКУ 1914-ГО

(5)

Найголовнішою причиною закарпатської нужди була безземельність селянства. 37% жупи Берег було мастком графа Шенборна, а в різних жупах Закарпаття мастки мали ще графи Андрашші, Гадик-Баркоці, Лоняї, Сторої, Чакі, барон Перені та ін. Державні (ерарні) мастки в деяких жупах, як, наприклад, у жупах Унґ і Мараморош, доходили до 50% території жупи. В таких умовах лише радикальна земельна реформа могла б поліпшити ситуацію, але в напівфевдальній Мадярщині годі було про це й думати.

Року 1910-го Мадярський Статистичний Уряд опублікував таблиці заробітників по національностях. Таблиці показують землевласність і заняття 229 363 заробітників, між ними 106 073 українців, які жили в жупах Мараморош, Берег і Унг. Хоч числа щодо національности тенденційні, однак, вони ілюструють невідрадні соціяльні відносини в згаданих жупах і взагалі цілого Закарпаття, бо в інших жупах умовини були подібні.

ЗАРОБІТНИКИ ЖУП МАРАМАРОШ, БЕРЕГ І УНГ Р. 1910

Число і розміри мастків. Число занять.	Українці	Мадяри німці	Румуни і словаки	Жиди
48; понад 1410 акрів	1	24	4	19
588; 141-1410 акр	56	132	125	275
Оренда: 100; понад 100 акр.	—	8	3	89
1728; 70-141 акр.	366	460	547	355
39,567; 14-70 акрів	16,703	9,620	11,286	1,958
42,740; 7-14 акрів	24,977	6,959	9,023	1,781
54,288; менше як 7 акр.	35,099	7,909	9,119	2,161
Наймити: 11,629	4,743	4,517	2,249	120
Сільсько-господарські робітники: 43,137	19,819	11,106	10,536	1,676
Ремісники: 12,784	1,304	4,658	951	5,871
Помічники: 16,886	2,932	7,803	1,285	4,866
Купці: 5868	73	258	43	5,494
Разом: 229,363	106,073	53,454	45,171	24,655

Мадярська урядова статистика за р. 1910 подає і число інтелектуальних професій. Згідно з нею в цілій Мадярщині було між українцями (урядовий термін для них „громадяни руської рідної мови — дослівно: громадяни рутенської губи":

повитух (акушерок)	243	диригентів, хористів	44
приватних урядників і професіоналістів	160	лікарів	1
священиків і дяків	93	артистів	1

Із статистик заробітників можна бачити, що понад 70% українців було хліборобів - землевласників, 23% наймитів та сільськогосподарських робітників, 3% ремісників разом із помічниками і лише 0.07% купців; 65% землевласників мало менше як 7 акрів землі. Отже закарпатські українці творили цілком павперизоване суспільство, майже без інтелектуалів.

6. Матеріяльна культура

Матеріяльна культура закарпатців та сама, що й інших українських племен. Подробиці можна знайти у відповідних уступах Української Загальної Енциклопедії, Енциклопедії Українознавства і в Ukraine: A Concise Encyclopaedia, Toronto, 1963; Chmelar: Podkarpatska Rus, New York 1924; Chmelar, Klima, Necas: Podkarpatska Rus, Prague, 1933; J. Husek: Narodopisna Hranice mezi Slovaky a Karpatorusy, Bratislava, 1925; A. Kozminova: Podkarpatska Rus, Praha, 1922; Romanecz Aladar: A rutenekrol, Budapest, 1901; Szabo Oreszt: A magyar oroszkrol, Budapest, 1913; Zatloukal: Sbornik, Podkarpatska Rus, Bratislava, 1936.

В наступному автор згадає деякі своєрідні, маловідомі подробиці матеріяльної культури закарпатців.

а) Хата і меблі

У деяких закарпатських говірках хата і кімната мають спільну назву „х и ж а", як знак того, що колись хата мала лише одну кімнату. Нові хати — в останніх роках перед війною ставлено їх частіше, як початком століття — були більші, мали бодай по дві кімнати, ганок і сіни. Хати були покриті ш и н ґ л я м и (драницями — тоненькими дерев'яними дощечками) або ч е р е п о м (ґонтами — тоненькими, вузькими цеглинками).

Із спеціяльних закарпатських меблів треба згадати л а д у — це комбінація низької шафи і лавки з поруччям.

Кімнати були чепурні й чисті. Це підкреслюють і посторонні подорожні. Наприклад, Юрко Гарасимів з УГА у своїм „Десять днів на Підкарпаттю. Спомин з 1918 року" пише: „Що мені впало відразу в очі, це чистота по всіх хатах така, якої в нас ніде на селі непомітно"[11]. Це відносилося до р. 1918, але р. 1914 — як рік миру — був, мабуть, ліпший. Автор цих рядків був на Закарпатті в багатьох сільських хатах, починаючи р. 1900, що вже пам'ятає, але не довелося йому бачити не виметеної і не вичищеної сільської хати.

б) Одяг

Закарпатці зичили свій одяг від сусідів: від мадярів і від німців. Своєрідний закарпатський одяг для мужчин це ґ а т і (перебрані від мадярів). Їх носили в тепліших місяцях, у південних частинах Марамороша, Уґочі і Берега. Це полотняні штани, внизу дуже широкі й вільні, при паску зібрані. Мужчини виглядали в них так, ніби в спідницях. Перед ґатями носили ш у р ц; це був фартушок для мужчин.

Х о л о ш н і, штани і куртка з грубої вовни і г у н я, плащ із грубої нетканої вовни, стали вже немодними, і молодь не радо носила їх. Ногавиці в деяких околицях називали п а ч м а ґ и (походження цього слова авторові невідоме, башмак в російській і українській мовах — черевики).

в) Їжа

Закарпатець найменше мадярського впливу мав у їжі. Мадяри — нащадки кочовиків, які не знали хліборобства і головною їжею яких було м'ясо (переважно дичина та риби) і кінське молоко — кумис. Очевидно, за довгі століття осілого життя їхня їжа і варення змінилися, але треба мати на увазі, що відома мадярська кухня, це не національна кухня, але мішанина французької, німецької, італійської та слов'янських кухонь; вона є кухнею середньої верстви, а селянство мало свою власну кухню.

[11] Календар „Червоної Калини" на 1930 рік. Львів, 1929, стор. 20.

Бережемо скарби українського мистецтва

В життю людей і в життю парафії бувають часто світлі моменти, що лишають за собою незабутні спомини. Такими величними подіями в парафії являються архипастирські візитації наших Владик.

Таким же незабутнім, повним духовного піднесення днем для Української Православної Церкви св. Володимира в Ембриджі, Па. була неділя 6-го червня, відвідини нашої парафії Блаженнішим Владикою Іоаном, Первоєрархом Української Православної Церкви в ЗДА. Митрополит загостив до нас, щоб оглянути цей Божий Виноградник, який був насаджений і виростав на протязі сорока років під його батьківським проводом.

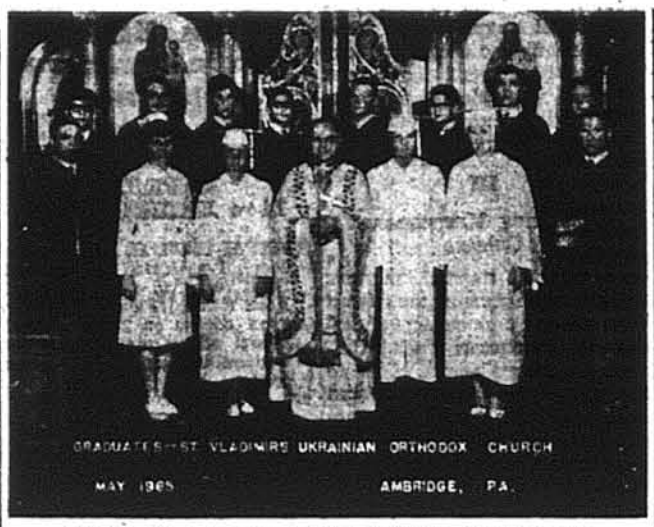
Зайвим було б довше зупинятися над традиційною програмою візитації Владики, бо ці програми майже всюди однакові. Але варто звернути увагу на іншу сторінку парафіяльного життя парафіян церкви св. Володимира, — на їхню любов і оцінку мистецьких скарбів української церковної культури. Хоч наша церква назовні не виявляє жадного архітектурного стилю (суміш ґотицького і візантійського стилів). — зате в нутрі криє вона найкращі мистецькі перлини української церковної культури. В 1959 році нашу Церкву за душпастирювання прот. Миколи Федоровича, любителя візантійсько українського мистецтва, розписав найвидатніший модерний український мистець — Святослав Гординський, — який на стінах нашої святині виявив найкращі зразки нашого церковного мистецтва.

Три роки раніше інший визначний український мистець розписав артистично вирізьблений іконостас, а завершенням мистецької окраси нашої церкви було встановлення прекрасного престола, кивота, тетрапода, свічникіз і аналоя, мистецької різьбарської праці п. Василя Загродніка з Ню Йорку, — що їх 6-го червня посвятив Владика Митрополит.

Наша церква є одною із найкраще мистецькими скарбами прикрашених українських церков в Америці, і нашим парафіянам належиться похвала за те, що, не шкодуючи величезних сум тяжко запрацьованих грошей, до окраси своєї святині анґажувати найкращі українські мистецькі сили. Треба згадати, що 6-го червня, перед Святою Літургією, до якої douслужили о. прот. Іван Шнурер з Линдори, о. прот. Михайло Ярош, о. Дмитро Теленсон з Джінет і румунський священик із Елвуд Сіті. Блаженніший Владика Митрополит Іоан поставив в іподіякони місцевого теолога Стефана Слипка, який минулого року закінчив богословські студії в Колеґії св. Андрея в Канаді. Під час Малого Входу Владика Митрополит нагородив місцевого пароха о. прот. Михайла Яроша духовним мечем за його довголітню віддану працю для нашої Церкви. Після Заамвонної Молитви Владика Митрополит промовив до двадцятьох університетських і середньошкільних ґрадуантів, поблагословивши їх на новий шлях життя, передав їм в подарку від парафії срібні медалики Спасителя і Богородиці. По святій Літургії Владика відправив панахиду за мучеників штучного голоду, що їх в цю неділю поминає наша Церква. Після святих богослужень відбувся величавий бенкет в честь Владики Митрополита, при участі парафіян нашої церкви. Бенкетом проводив голова Церковного Комітету Іван Новаківський, який хоч тут народжений, володіє прекрасно українською мовою і гаряче любить все українське і що пов'язане з його церквою. Головним промовцем на бенкеті був наш дорогий гість Владика Митрополит, що в своїй промові похвалив жертвенність, посвяту та відданість Богові і своїй Церкві наших парафіян і їхню послідовну працю для Бога, своєї Церкви і цілого українського народу. Настоятель нашої парафії о. Михайло Ярош гарячими батьківськими словами звернувся до наших ґрадуантів і просив їх щоб у вищих наукових інституціях зберігали все своє рідне. чи їхні юні серця наповнили їхні батьки і рідна церква. Просив їх не соромитися і не цуратися свого походження і своєї віри, бо вони є честю і гордістю не лише нашої парафії, але й цілого українського народу.

Просвяткувавши цю величну неділю, ми не думаємо спочивати на лаврах, а віддано працювати на славу Бога, нашої Церкви і українського народу.

Іван Новаківський
голова Церк. Управи

Ґрадуанти в православній церкві св. Володимира в Ембріджі, Па.

Загальні Збори ТУСМ-у Філядельфії

В Домі Української Молоді відбулися Загальні Збори Товариства Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського, Осередку в Філядельфії, 28-го лютого, 1965 р.

Уступаючий голова Осередку, Зенон Филипович, відкрив Збори. До президії вибрано інж. Т. Борецького — на предсідника, а Марію Гайдучок і Ольгу Козоріз — на секретарів. Прочитано протокол, після якого присутні вислухали привітів від представників різних організацій.

Після привітів звіти зложили уступаючі органи управи. Голова Зенон Филипович за 1964-65 р. Осередок активний не тільки в студентському, але і в політичному та ґромадському житті. Відбулось 12 сходин, на яких виголошено 5 доповідей. Влаштовано Студентський Вечір у Вашинґтоні. Влаштовано академію, присвячену ген. Чупринці та голові ОУН, Бандері у Філядельфії і Вашинґтоні. Ці вечори підготовила п-і Н. Лужницька. Взято участь з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні. Також взято участь у 8-му Конґресі ТУСМ-у в Ню Йорку. Багато праці присвячено на виконання льокальних справ.

Звіт фінансового референта склав мґр Б. Керницький, а звіт секретаря — У. Мазепа. Фінансовий стан за 1964-65: Прихід Осередку дол. 3.655.06, розхід дол. 2.944.17, остало дол. 660.89, Вплата на Дім Молоді — дол. 433.83, Коляда на Визвольний Фонд — дол. 307.50, Вплата до Головної Управи — дол. 280, і пресовий фонд Феніксу — дол. 401.

Відбулася дискусія, а після неї голова Контрольної Комісії, інж. Кульчицький, подав внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі.

Нову Управу обрано в складі: голова — Зенон Филипович, заступник — Рената Шаран, секретар — І. Мазепа, фінансовий референт — Б. Керницький, організаційний реф. — О. Лисяк, мол. пресовий реф. О. Козоріз, референт зовнішніх зв'язків — О. Косопуд, імпрезовий реф. — Б. Волощук, вільні члени управи — І. Бугай, В. Чайківська, Ю. Романець, і А. Драбик. Контрольна Комісія Х. Кульчицька, голова, Т. Кравців і Б. Скальчук — члени. Товариський Суд — Ю. Шваб'юк, голова, Б. Леочко і Б. Скульський, — члени.

Збори закінчив нововибраний голова Зенон Филипович подякою членам за довір'я і запевнив, що докладе всіх своїх зусиль, щоб Осередок був прикладом для інших організацій.

Борис Леочко

На Новому Соколі, — подих і гомін Рідної Батьківщини

Ще тільки один день був до зустрічі „Свята Весни" 30 червня. А надворі погода, — посмак пізньої осени.

Все ворожило недобре. Виглядало, що всі сили природи змовились шкодити у звеличанні цьогорічного „Свята Весни". Та пластове плем'я годі залякати, хоч дехто опівночі зривався, виглядаючи покращання погоди.

Невдачу погоди найбільше переважало новацтво. Йому здавалось, що молитва, яку вони засилали до Небесної Неньки, — не вислухана. Та ранній виїзд на Новий Сокіл перемінився у радість. Добрий Господь вислухав гарячої дитячої молитви. Діти могли взяти з собою не тільки м'ячики й рушниці та всілякі іграшки, але і ведмедика — „Міся", — про що дехто із них так дуже просив свойого братчика.

Точно о год. другій по полудні на площі біля чепурної церковці зайняли призначені місця рядами пластові частини. На тлі розсміяної весни відбиваються бліді обличчя пластової молоді, — це сліди довгих перебувань у мешкальних і шкільних будинках. Та всі вони життєрадісні, усміхнені та чепурні.

Погляди усіх спрямовані на символічну могилу, що вкрита свіжим пахучим зеленням гілок смерічки, а на ній, спочиває вояцький шолом та кріс. У головах могили, два портрети, — Гол. от. Симона Петлюри, та Полк. Євгена Коновальця. По середині перед маштами, великий Тризуб вплетений в Пластову лілейку з біло мальованих камінчиків, та вічно горіючий вогонь. Настала тиша, — впав наказ, — на „Струнко"! Прапори глянь! — До молитви! Всі задивлені на прапори, синьо-жовтий і зоряний, які дружньо сплелись на високих маштах. І у синє небо, поплила до Всевишнього благальна Молитва.

— За кращу долю українського народу... За волю України, і за всіх героїв, що життя своє віддали за краще буття Батьківщини, — за тих, що стали смолоскипом розуміння кращого життя української пластової молоді, Начального пластуна бл. п. Сірого Лева. І в хвилі глибокого віддиху молитовного співу, тужливо виспівувала тони мала пташка, неначе лучивши далеку Батьківщину із новою дійсністю. А прапори із леготом весняного вітру граючись в красках золотого сонця, — лопотіли... Зароїлись довгі думи давньої слави, і серце та душу ранив жаль і туга, що на чарівній любій Україні, страшна ворожа дійсність. Червоні маки зі синіми волошками, що колись роїлись по межах піль України, краски любови і надії, сьогодні перемішані у запах і кольор сумного барвінку туги-жалю червоної невинної крови.

Під сумерк дня, відбулось продовження святкувань. При горішній ватрі зібралось знову пластове братство, пластові родини та гості. У мовчазній хвилині представники бувших українських збройних частин кидають у ватру смерековий вінець. Грають жалібно барабани, їх звуки, глухі тихі нагадують тяжкі далекі постріли стрілен, а тужлива сурма гомоном відбивалась у мур зачарованого лісу та понеслась у зоряне небо із тисячами червоних іскорок полум'яної ватри. І ще раз явились у славі героя всі ті, що продовжили невмирущість і славу України по сьогодні. На закінчення відспівано улюблену пісню Начального Пластуна „Ой, Морозе". Добру доповідь виголосив братчик Андрій Якубовський, та знаменито віддані декламації виголосили: юнаки Вол. Гайдар та Юра Лисенко, новаки — Олько Борачок та Андрійко Пришляк. Новачка Діяна Стасюк зі зворушенням до сліз продеклямувала вірш „Героям".

Друга частина ватри, мала характер веселої програми і була виведена добре. Короною цієї частини, що заслуговує на увагу, було проголошення висліду змагань з українознавства, в якому вже третій рік беруть участь новаки, а в цьому році за їх покликом, пішли новачки. З новачок перше місце за прочитання 2.000 стор. укр. книжок, одержала Рома Стецьків, друге Оля Миськів — 325 сторінок, третє Оленка Чмола — 350 стор. З новаків перше місце осягнув Ґоґо Мишка, прочитавши 1.142 ст., друге, Орест Цьолко — 479 ст., а третє Василь Яремко і Борис Лоза — 279 ст.

І так цьогорічне дводенне свято весни пластової станиці в Бофало, записалось у хроніку пл. станиці і укр. громади тільки гарними словами, словами признання та похвали не тільки пл. виховникам, які відповідали за організацію, догляд, порядок і зміст виконання пляну в особах: пл. сен. Оксани Бережницької, ст. пл. Христі Дзюби, ст. пл. Р. Щуровського, сестричок Олі Чмоли, Рені Волинець та братчиків Андрія Якубовського та Ярка Сайкевича, але на це признання вповні заслуговують усі 76 учасників.

Цьогорічне свято весни на Новому Соколі було вдалогарне, як гарною є рання запашна весна. Воно певно наповнило серце і душу кожного учасника чудово пережитим ніколи не знищимим, живим, спомином.

Підкріпленням фіз. сили і пл. гумору, в приготуванні смачних страв зайнялись пані пл. сеньйорки — Ярослава Шишка, Люба Цьолко і Соня Головата, за що команда свята складає сердечну подяку. Команду свята творили пл. сен. Ярослав Пришляк — комендант, пл. сен. Оксана Бережницька — заст. коменданта і писар, ст. пл. Андрій Якубовський — бунчужний, та ст. пл. Р. Щуровський — — заст. бунчужного.

Братчик Славко
21 червня 1965 р.

Річні Збори УККА в Бриджпорт, Конн.

Річні збори УККА, Відділу в Бриджпорті, Конн., відбулися 26-го червня 1965-го року. в УНДомі, при вул. 500 Галлет.

По відданні пошани померлому голові сл. п. Володимирові Чубатому, що відійшов у вічність 2-го червня ц. р. на предсідника Зборів вибрано А. Фалька, а на секретаря — Ярослава Гуру.

По звітах Управи, дискусії над звітами та уділено абсолюторії уступаючій Управі, приступлено до вибору нової Управи на діловий рік 1965-6.

Вибрано нову Управу Відділу УККА в такому складі: Валерій Остапенко — голова, Мирослав Стахів — заст. голови, Ярослав Гура — секретар, Володимир Сусла — касир, Василь Пелещук — заст. касира, Дмитро Чернявський — організаційний референт, Мирослав Стахів — культ.-освіт. референт, Осип Сливінський — англомовний секретар. Контрольна Комісія: Василь Сливинський, Микола Івашків і Олекса Галетій.

На Зборах порушувано справу членства в УККА пожвавлення збірки УНФонду та заохочення до праці української молоді, народженої в ЗДАмерики.

Яр. Гура

● **Совєти вислали до Австралії місію**, яка має перевірити можливості заснування там фабрики автомобілів типів „Москвіч" і „Волга". Совєти хочуть своїми дешевими автами конкурувати з американськими, які залили австралійський ринок. В самому СССР, як відомо, тільки комуністичні „проміненти" можуть купити авто, і то після місяців, а то й двох років вижидання в черзі кандидатів.

З діяльності Окружної Ради Союзу Українок Америки в Шикаґо

Окружна Рада Союзу Українок Америки в Шикаґо влаштувала 22-го травня ц. р. конференцію для референток Відділів СУА, що належать до цієї Округи. Приявних було 27 осіб. Конференцією проводила вміло й справно голова Окружної Ради п-і Л. Шандра.

Зачитано три реферати, що торкалися проблем пресової референтури взагалі і зокрема нашій Організації, та один з ділянки зв'язків. Реферати виготовили й прочитали пані: „Пресова Референтура" — п-і З. Литвинишин прес. референтка Окр. Ради; „Вага журналу в організаційному житті" — п-і Р. Турянська, прес. реф. 22-го Відділу; „Підбирання проблематичних тем і правильне їх насвітлення." п-і Д. Маркусь, прес. реф. 29-го Відділу; „Завдання зовнішніх зв'язків" п-і А. Васильовська, реф. зв'язків Окружної Ради.

По прочитанні рефератів відбулася речева й оживлена дискусія. Учасниці конференції передискутували основно прочитані реферати та зупинилися над деякими актуальними проблемами нашої організації.

Насувається питання, чи такі конференції - зустрічі є потрібні та доцільні?

Рішуче так! Такі зустрічі є справою великої ваги в житті кожної організації і над ними варто застановитися. На таких нарадах розгортається проблематика праці Відділів даної округи, дає перегляд доконаного та початок праці у майбутньому. Від добре, вміло й пляново переведених зустрічей залежить у великій мірі й успіх дальшої праці. Відома ж річ, що одинцем не можна багато доконати, ні багато осягнути. Зате організовано, спільними силами можна творити великі діла. У перехресті думок, в обміні досвіду, у взаємній пошані до спромог і знання кожної референтки — розвивається товариська співпраця, а спільні зусилля причиняться до поглиблення змісту успішної праці наших Відділів. Важливість і доцільність дає запоруку спрямування наших сил в одне русло, а тим самим і більшого успіху організаційної праці. Було б дуже корисно, щоби такі зустрічі відбувалися частіше, бо вони є додатнім проявом у житті та діяльности кожної організації.

Уляна Терлецька

В АМЕРИЦІ І В СВІТІ

ЛЕОНІД БРЕЖНЄВ ЗАПОВІВ випускникам військової академії в Москві, що буде побільшена роля професійних старшин та буде підвищений їх авторитет у війську і в народі. Однак він застеріг в майбутньому керівну ролю компартії в усіх царинах державного життя.

У ПАРЛЯМЕНТАРНИХ ВИБОРАХ В ЯПОНІЇ НА ВСІХ 127 ПОСОЛЬСЬКИХ МАНДАТІВ КЕРІВНА ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ ВИГРАЛА 70 мандатів, соціялісти — 36, одна сильна секта — 11 і комуністи — 3, решта ще не відомі. У вищій палаті парляменту на 250 членів ліберальні демократи матимуть 139 місць, соціялісти — 73, комуністи — 5 і т. д. Все ж, ліберальні демократи дещо втратили, а ліві дещо зискали, особливо в самому Токіо. Прем'єр Ейсаку Сато пояснив це останніми аферами перекупства в міській раді Токіо.

КОМУНОКИТАЙСЬКА ПРЕСОВО-ПРОПАҐАНДИВНА СЛУЖБА НАТАВРУВАЛА недавні 12-денні відвідини югославського диктатора Тіта в Совєтському Союзі і проголошений напри́кінці тих відвідин спільний комунікат, який стверджував „одностайність становищ" в різних міжнародних і внутрішньо-комуністичних справах. Китайські комуністи закинули наступникам Хрущова, що вони дали Тітові для пропаґанди ревізіоністичних ідей та для „атакування братніх марксо-ленінських партій".

Замість квітів на свіжу могилу
БЛ. П.
о. д-ра Михайла Залеського
б. Директора 2-ої Державної Гімназії у Львові,
що помер в Монтреалі, Канада, дня 1. липня 1965 р.
складаю 25 долярів
на Наукове Т-во ім. Шевченка.
Д-р Осип ОРИШКЕВИЧ
Бруклин, Н. Й.

Володимир Боберський

ВІД МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ, ДО КАРДИНАЛА ЙОСИФА

(Документальний фільм продукції Я. Кулинича)

(1)

I.

6, 7 і 8 травня відбулася в Ню Йорку прем'єра нового документального фільму продукції Ярослава Кулинича про дні слави Князів Української Церкви.

Це перший фільм, що дає широкий і докладний огляд церковних подій, починаючи фрагментами в Галичині з 1938-39 років і кінчаючи інсталяцією в кардинали Кир Йосифа Сліпого 25 лютого 1965 р. Фільм є озвучений, з музичним тлом, коментарем і майже повністю кольоровий. Було б корисно, щоб його побачили українці без різниці віровизнання, власне тому, що він повністю присвячений справам Церкви.

При викінченні фільму співпрацювали: о. д-р Мелетій Соловій ,ЧСВВ, який написав коментар до 2-ої частини фільму і Володимир Гайдук, автор коментаря до І-ої частини, і диктори, — Борис Лисенко і Володимир Гайдук.

Коли брати під увагу обставини, в яких постав цей фільм, то треба подивляти завзяття і посвяту фільмового продуцента Ярослава Кулинича, який переборов немало перешкод, щоб дати українському суспільству цей дар для сучасного і майбутнього. Технічне оформлення і мистецька вартість фільму є високі і заслуговують на підтримку нового громадянства, щоб цим уможливити невтомному Я. Кулиничеві виготовити дальші фільми, які він вже започаткував, чи проєктує. Мабуть вже в цілому вільному світі українці бачили його фільм про „Австралію". В підготовці і майже на викінченні є фільм про цілість нашої еміграції. Надіймося, що скоро він почне об'їжджати з усіма своїми фільмами наші осередки, чим напевне спричиниться до пожвавлення активности та зросту ентузіязму в нашій праці для добра України.

Напевне ніхто з українських еміґрантів не бачив на екрані Митрополита Андрея Шептицького. А продуцентові фільму пощастило віднайти у Ватикані фільмові ленти з життя великого Митрополита, і ці фрагменти він включив у свій фільм.

Почавши цей фільм фрагментами подій на рідних землях і довівши його до найновіших днів інсталяції Кардинала Йосифа Сліпого, продуцент фільму Ярослав Кулинич пов'язав життя і діяльність нашої церкви поза Україною з минулим на рідних землях і що — незалежно від часу і простору — це його заслуга.

II

Згадавши коротко про окупацію всіх рідних земель і знищення Церкви й її ієрархії в Україні большевиками, фільм переносить нас на еміґрацію до вічного міста, щоб на екрані життя римських українців, показати їхні школи, монастирі й церкви, щоб висвітлити їхню працю.

Старинний цвинтар у Римі

Вже в минулому столітті церковне життя українців у Римі почало розцвітати. Немало українців закінчили навіть і своє життя у Римі та були в ньому поховані, як галицький Митрополит Йосиф І-ий Сембратович, що помер у 1882 р. в Римі і був похований на великому Римському цвинтарі, що його показано у фільмі.

Гротта Террата

Далі веде нас кінооператор до Гротте Террата, відпочинкової віллі 30 км. за Римом, закупленої Митрополитом Шептицьким. Там тепер знаходиться Музей Української Дивізії і сюди з'їжджаються отці і питомці на літні вакації.

Мала Семінарія

Неоціниму вартість має т. зв. Мала Семінарія в Римі, де в сучасну пору навчається понад 100 українських хлопців із західніх країн Европи. Це нині одинока поза Україною гімназія із українською викладовою мовою. Заснував її Кир Іван Бучко у Франції в 1951 р. і потім перенесено до Риму. Школою успішно ведуть оо. Салезіяни. З учнів Малої Семінарії виростуть майбутні священики та громадські провідники українського народу.

Можна лише побажати, щоб такі „малі семінарії" з українською викладовою мовою мали ми у всіх вільних країнах світу, де є наша еміґрація. Це буде найцінніший скарб і найбільша сила еміґрації для добра майбутнього України: бо можна і конче треба виховувати роджену на волі нашу молодь на 100-процентових патріотів і борців для України.

Надіюся, що цей фрагмент фільму вплине на поліпшення еміґраційного шкільництва, якщо наші батьки і громадянство не злековажать цього мудрого дороговказу для еміґрації „Архиєпископа Скитальців" Кир Івана Бучка, що його він збудував ще в 1951 р.

Велика Семінарія

В слідуючому фрагменті фільму знайомимося із Українською Колеґією св. Йосафата в Римі, званою звичайно „Великою Семінарією". Заснована вона 68 літ тому (18 грудня 1897 р.) папою Львом XIII-им за часів кардинала Сильвестра Сембратовича. Її ціллю було виховувати українських священиків візантійського обряду. Від 1904 р. і до нині провід над Великою Семінарією перебрали оо. Василіяни. Теперішнім ректором В. Семінарії є о. Іриней Назарко.

В Семінарії навчаються 40 питомців. У фільмі їх видно при різному зайнятті: при молитві, науці, спорті й обіді. Мають вони і свій церковний хор, який крім співу на Богослуженнях, не раз надає у Ватиканському радіо релігійні пісні в Україну. Вони навчаються в університетах, але в Семінарії вивчають староcлов'янську мову, історію нашої Церкви, наші обряди, церковний спів, реторику й гомілетику. Питомці В. Семінарії, готуються на душпастирів українського народу. Будуть вони працівниками у Христовому винограднику.

Колядування Малих семінаристів

Як колись в Україні давні спудеї Київо-Могилянської Академії ходили з вертепом, так тепер у Римі малі семінаристи плекають наші різдвяні традиції і відвідують з колядою і вертепом місцеву українську громаду У фільмі схоплено це колядування.

Сестри Служебниці

Фільм насвітлює життя в монастирі Сестер Служебниць Пресвятої Діви Марії в Римі. Завдання їх — це поміч для Церкви, як виготовлення священичих риз та різних прикрас для храмів.

Навчають вони в школах, а решту часу проводять на молитві й читанні святих книг.

Осідок оо. Василіян

В Римі знаходиться також головний осідок оо. Василіян. Чин св. Василія Великого є нині в Українській Католицькій Церкві найчисельніший і найактивніший. Основоположником чину є св. Василій Великий (нар. 329 р.) з Кесарії в Малій Азії. В Україні перші згадки про монастирі знаходимо в літописі під роком 1037-им. В часах Київської Руси монастирі дуже розвинулися, і стали центрами поширення Християнства в Україні. З рядів чернецтва вибиралися єпископи, ревні провідники Церкви в Україні. Монастирі були також осередками освіти, науки і в них постали перші літературні твори в Україні.

Процвітало чернече життя також і за Козаччини. Запорожці в старих літах, ішли „спасатися" в монастирях. Із зайняттям України царською Москвою монастирське життя почало занепадати, а тепер переслідуване комуністами, воно зруйноване.

Тепер поза Україною, українські чернечі чини є в стані кількісного і якісного росту. Та можна сказати, що сила їх ще далеко не задовільна. В усіх країнах вільного світу живуть і працюють нині на Христовій ниві понад 300 ченців-Василіян. Від 1963 року очолює їх Протоархимандрит чину о. д-р Атаназій Великий.

В Генеральній Курії Сестер Василіянок

В Римі знаходиться і Матірний Дім Генеральної Курії чину Сестер Василіянок. Це головний осідок цього найчисельнішого жіночого українського чернечого чину.

Основницею Василіянок, як і всіх жіночих чинів, є св. Макрина, рідна сестра св. В. Великого. Перший жіночий монастир вона заснувала при тій же річці Іріс, де на другому березі св. Василій перед тим заснував свій монастир. В Україні Василіянки засновувалися рівночасно з Василіянами. Літописець Нестор записав, що в 1037 р. в Києві існував монастир св. Ірини.

Перед 2-ою світовою війною було в Україні 8 манастирів Василіянок. Зайнявши всі землі України, большевики різними засобами: тероров, тюрмами і засланнями старалися знищити чин Василіянок. До нині їм це ще не вдалося. За даними з 1961 року, Василіянок в Україні ще було 201, а всіх у світі начислювалося тоді 613. Скільки їх потерпіло за Христову віру і стало мученицями і скільки їх є на каторгах тепер ще не відомо.

Завданням Василіянок на еміґрації є працювати для виховання молодих поколінь у рідних традиціях та приготовляти нові кадри сестер, щоб у слушний час сплатити довг Церкві і народові на рідних землях, де безбожні комуністи продовжують руйнувати церковне життя.

III

Звільнення Митрополита Сліпого

При кінці першої частини фільму з'являється на екрані звільнений з московської каторги Митрополит Йосиф Сліпий. З цього місця, аж до кінця, фільм присвячений повністю його особі. Його велична і могутня постать надає дальшому розвиткові подій на екрані небувалої святковости і піднесення, що передається і глядачам. Прибувши на Ватиканський Собор, Кир Йосиф став центральною і керуючою особою між ієрархією Української Католицької Церкви. На Соборі він зустрівся з усіма її єпископами і архиєпископами та митрополитами, відбув з ними спільні наради, Богослуження, що задокументовано у фільмі і на фотознімках. Всі ці події вже за нами і громадянство про них поінформоване пресою, але варто побачити ці хвилини на екрані. Та не забуваймо, що фільм звуковий. Зокрема незабутніми залишаються промови Кир Йосифа, який промовляє двічі, і папи Павла УІ-го. Тембр їхнього голосу і висказані цінні думки не забудуться ніколи. В дальших трьох кадрах фільму висвітлено відправлену Службу Божу Кир Йосифом в катедральній церкві міста Террачіна та висвячення нового священика Павла Барабаша.

Митрополит Йосиф в Террачіна

Місто Террачіна положене на половині дороги між Римом і Неаполем. Місцевий єпископ Еміліян Піццоні запросив Кир Йосифа відправити в місцевій катедрі Богослуження у візантійському обряді.

29 грудня 1963 р. Митрополит Йосиф відправив у цьому історичному місті два Богослуження, перше з яких задокументоване у фільмі. Співслужили отці Р. Головацький і Р. Даниляк; диякoнував о. монс. М. Марусин; співав хор питомців Великої Семінарії під диригентурою богослова Павла Бумбара. Катедра була переповнена. Після євангелія єпископ Піццоні привітав Митрополита Кир Йосифа і пояснив своїм вірним про особливості українського обряду. Наприкінці Служби Божої Митрополит Йосиф у своїй проповіді в італійській мові подякував єпископові і всім вірним за щиру гостинність і також з'ясував істотні риси нашого обряду й ідентичність літургічної жертви.

(Далі буде)

Збори Відділів Українського Народного Союзу

СЕРЕДА, 14-го ЛИПНЯ 1965 р.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Клюб Поступовий, Відд. 70, в год. 7-ій веч. в УНДомі при 96 Fleet St. Це будуть збірка за 2 місяці. Слідуючі збори відбудуться аж в місяці вересні. — П. Костик, секр.

П'ЯТНИЦЯ, 16-го ЛИПНЯ 1965 р.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Січ — 170 Відд. відбудуться в год. 6-ій веч. в домівці УНДому. На порядку нарад важні справи, тому просимо членів чисельно прибути на збори. — Управа.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. 397 Відд. повідомляє, що приймання вкладок під ч. 5020 Йорк Ровд від год. 7-8 веч. і в суботу 17-го липня під ч. 847 Н. Френклін від год. 3-4 по пол. О. Штогрин, секр.

СУБОТА, 17-го ЛИПНЯ 1965 р.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Збори Т-ва Запорозька Січ — 117 Відд. о год. 6:30 веч. в приміщенні Укр. Кат. Ветеранів при 33 East 7th St. — Управа.

АСТОРІЯ, Л. Ай., Н. Й. Місячні збори Б-ва св. о. Николая, Відд. 5 відбудуться о год. 7 веч. в церковній залі, 37-09 — 31st Ave. Члени які залягають з вкладками, повинні їх вирівняти і приготовитися до 50-річного Ювилею. — А. Малан, предс., А. Климишин, кас., І. Сидор, секр.

НЮАРК, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Чорноморська Січ — 14 Відд. в Січовій залі. Проситься членів прибути на означений час, вирівняти свої залеглі вкладки та забрати чеки-дивіденди. — В. Роговський, гол., М. Д. Отрок, секр.

НЕДІЛЯ, 18-го ЛИПНЯ 1965 р.

МІЛВІЛ, Н. Дж. Піврічні збори Т-ва Запорожська Січ — 347 Відд. о год. 1-ій по пол. в залі де звичайно. Просимо членів прибути, бо є важна справа до полагодження. — С. Патин, предс., С. Чопик, касир, Гр. Тимчій, секр.

Вступайте в члени УНСоюзу!

ТАРЗАН, ч. 5464. Дон і Тарзан...

— Щож тут смішного? — питався Дон після повороту. — О. . . нічого! — у збентеженні мимрив Клайд. Ми так собі дискутували.

— Гаразд... Я гадаю, що скінчу пакувати і завтра ми зможемо відійти.

Дон звернувся до Тарзана, шепочучи... Я хотів бо порозмовляти з вами!